

Failed States and the roots of violence in Somalia, Afghanistan and Myanmar

Reza Eltyami Nia ¹

Research Article

Received:
6 November
2024

Revised:
13 Febary 2024

Accepted:
23 February 2025

Published:
28 February 2025

PP. 84-103

Introduction

The phenomenon of violence and extremism is one of the most frequent issues in political and international studies. Extremism and insecurity are targeted violent behaviors that have strong identity and ideological backing. This means that extremism and terrorism are closely related and extremist violence is considered the mother of terrorism. The West Asia and North Africa region is a known conflict zone, rife with internal and regional conflicts, but also home to some of the world's deadliest terrorist networks and attacks. This region has hosted the bloodiest and longest wars in the world, including the Israeli-Palestinian conflict, the two Iraq wars (1991 and 2003), the civil war in Yemen (1994), the conflict in Lebanon (2007), internal and regional conflicts in Afghanistan, the separation of India and Pakistan, extensive civil wars in Sudan and Somalia, the Syrian crisis, and one of the deadliest international conflicts, the Iraq-Iran war. Therefore, the spread of violence in the Middle East region, Africa and parts of South Asia has become the focus of many political science researches. Instability in Somalia, Myanmar, and Afghanistan is a symbol of the inability of the governments of these countries to establish security, exercise the authority of the government and provide services to the people of these countries. In these countries, nation-building and the creation of a unified and inclusive national identity is a difficult and not yet complete process, and the source of the continuous challenges of national security is the concentration of crises such as political legitimacy crisis, identity crisis, distribution crisis, and military and security crisis, which has pushed these governments towards instability and internal collapse day by day. Looking at the situation of the three countries of Afghanistan, Somalia and Myanmar, the current research compares the unstable and fragile situation of the mentioned countries in terms of the indicators of fragile and unstable governments and the origin of some of the current problems of these countries.

1. Associate Professor, Department of Political Science, Yasouj University, Yasouj, Iran.
eltyam81@yahoo.com ORCID ID: 0000-0002-8551-7310

The main hypothesis of the current research is that the environment of failure and economic, political and cultural failure of the governments of Afghanistan, Myanmar and Somalia strengthens political violence.

Research Methodology

The research method is qualitative, the data collection method is documentary-library, as well as the use of resources and texts related to the subject in cyberspace, and the analysis method is descriptive-explanatory.

Results & Discussion

Violation of the sovereignty of governments is the problem of the inability of governments that are unable to provide security and enforce law and order within the territory under their sovereignty. Libya, Pakistan, Yemen, Somalia, Iraq and Afghanistan can be mentioned among these countries. In these countries, the very existence and structure of the government is challenged and doubted. This inability to create a set of single regulations and the unity of the field in turn reveals a big problem and that is the malfunctioning of the government and government institutions.

The weak, unstable and fragile political system in Afghanistan, Libya, Sudan, Somalia, Myanmar, Congo, Syria, and Yemen has reduced the possibility of forming a stable and lawful government. This situation has facilitated the efforts to gain power and influence on political, social and religious currents and has caused the spread of insecurity, extreme poverty and violence and strong regionalism tendencies in these countries. One of the main reasons for the increase in extremism in Afghanistan is poverty, economic instability and the inefficiency of the political system. To solve these problems, it is necessary to focus on achieving a stable political and security establishment in Afghanistan and strengthening regional cooperation in order to deal with extremism. Also, since the early 1990s, the Horn of Africa region has been one of the most turbulent and unstable regions in the world, where most of the important security challenges meet and connect. Among these challenges are the destabilization of the central government of Somalia and the existence of local separatist movements in the Puntland or Ogaden regions and the almost complete independence of Somaliland, piracy in the Gulf of Aden, the threat of spreading famine among the people living in this region, and of course the threat of spreading Terrorism pointed out.

In Myanmar, the relations between the Bamer majority and the ethnic minorities were difficult before independence. World War II pitted the Bamer majority against the minorities, who allied themselves with the Japanese occupiers in the hope of gaining independence from Britain. The continuation of the tensions was still harmful and violent for Myanmar, which has never seen lasting peace during its seventy years of independence. The latest Rohingya crisis has drawn international attention to the country. Since August 2017, nearly 700,000 Rohingya Muslims have fled and been displaced by horrific violence in the country. Thousands have reportedly been killed or raped, and hundreds of villages have been burned by the military, sometimes in collusion with Buddhist mobs.

Conclusions & Suggestions

The structures that threaten the security of Afghanistan and the entire region - drug mafia, religious extremists, international terrorists, etc. - never comply with the standards of international law. Hence, not only was Afghanistan highly unstable during the period of secular governments and the Taliban, but the prospect of political stability in the country seemed distant as always, as the two political systems struggled for military and political supremacy in the country. Many Central and South Asian countries, especially Tajikistan, Uzbekistan, Pakistan, and India, influenced the political stability/instability of Afghanistan during this period to varying degrees, insofar as they supported or opposed the belligerents. In Somalia at the beginning of 2016, al-Shabaab focused more on a two-pronged strategy. The first objective was to secure a stable position as an official ruler in some controlled areas in southern and northern Somalia. Although they were driven out of the cities, establishing a sanctuary in rural areas gave them an opportunity to plan more attacks against Hafez Selah and government forces. At the same time, they intensified the campaign of regular terrorist attacks, mainly in some urban areas, and as a result, numerous peace initiatives, including the Somalia Peace Plan, have failed. Indigenous tribal structures dominate the political and social relations of Somalis, even though they are thought to be the most homogeneous nation on the entire African continent. Lack of trust between different groups or clans about who can exercise or control the central political power and economic resources of the state is one of the major problems. The competition of different groups to control the central institutions weakened the central government's role in monopolizing the state's violence. Despite its long-term efforts, the United Nations failed to bring significant and tangible progress in the field of national reconciliation and sustainable peace and security. The African Union mission has been successful in expelling al-Shabaab from key urban areas, creating space for Somali elites to build political institutions and structures, but it has failed to completely defeat al-Shabaab and halt violence in Somalia. In Myanmar, there is no prospect of the Rohingya being able to live safely in the area where their ancestors have lived for generations. Brutal attacks on Rohingya Muslims have increased the risk of Islamist terrorism (Wahhabi Islam).

Key Words: Failed states, West Asia, Somalia, Afghanistan, Myanmar

دولت‌های ناکام و ریشه‌های خشونت در سومالی، افغانستان و میانمار

رضا التیامی نیا^۱

مقاله علمی

چکیده

آسیای غربی و آفریقا در طی بیش از چند دهه گذشته گرفتار درگیری‌های پایدار بوده است. این منطقه میزبان خونین‌ترین و طولانی‌ترین جنگ‌ها در جهان از جمله درگیری اسرائیل و فلسطین، دو جنگ عراق (۱۹۹۱ و ۲۰۰۳)، جنگ داخلی در یمن (۱۹۹۴)، درگیری در لبنان (۲۰۰۷). درگیری‌های داخلی و منطقه‌ای در افغانستان، جدایی هند و پاکستان، جنگ‌های داخلی و گسترده در سودان و سومالی، بحران سوریه و یکی از مرگبارترین درگیری‌های بین‌المللی یعنی جنگ عراق و ایران بوده است. پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این پرسش اصلی است که چه عواملی موجب بروز بی‌ثباتی، ناامنی و جنگ داخلی در سه کشور افغانستان، سومالی و میانمار از نظر شاخص‌های دولت شکننده شده است؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد از آنجا که دولت‌های بی‌ثبات و شکننده سومالی، افغانستان و میانمار قادر به حفظ انسجام سیاسی و اجتماعی، برآورده کردن مطالبات اقتصادی و حقوق مدنی مردم و نیز ایجاد امنیت فراگیر به دلیل شیوه حکمرانی مبتنی بر قبیله‌گرایی، دیکتاتوری، تبعیض، تعصب و افراط‌گرایی مذهبی و قومی نشدند به جنگ داخلی، شکاف دولت - ملت و چندپارگی جامعه منتهی شد. روش این پژوهش توصیفی - تحلیلی و روش گردآوری داده‌ها کتابخانه‌ای و بهره‌گیری از منابع فضای مجازی است.

واژگان کلیدی: دولت‌های ناکام، غرب آسیا، شمال آفریقا، سومالی، افغانستان، میانمار

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۸/۱۶

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۱۱/۳۰

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۱۲/۵

تاریخ انتشار:

۱۴۰۳/۱۲/۱۰

۱. دانشیار گروه علوم سیاسی دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

eltyam81@yahoo.com ORCID ID: 0000-0002-8551-7310

استناد به این مقاله: التیامی نیا، رضا (۱۴۰۳). دولت‌های ناکام و ریشه‌های خشونت در سومالی، افغانستان و میانمار، فصلنامه سیاست

پژوهی غرب آسیا، ۱(۱)، ۸۴-۱۰۳

مقدمه

در مورد نشانه‌های بی‌ثباتی سیاسی برخی از صاحب‌نظران مانند داف و مک کامانت، بر این باورند که بی‌ثباتی ممکن است به شکل افزایش سرکوب توسط مقامات حکومتی، تظاهرات خشونت‌آمیز یا غیرخشونت‌آمیز، تورم شدید، کودتا، جنگ داخلی، یا در نهایت انقلاب اجتماعی تجلی پیدا کند. ماهیت این تجلی به فرهنگ سیاسی، توازن خاص نیروهای سیاسی، توالی رویدادها و تصمیمات بازیگران کلیدی بستگی دارد. انقلاب اجتماعی خشونت‌آمیز، قطعی‌ترین و آشکارترین مظهر بی‌ثباتی نظام است. در یک نظام دموکراتیک، بی‌ثباتی، فشارهایی را ایجاد می‌کند که در نهایت ممکن است چنین نظامی را تسلیم خواست‌های عمومی کند و به التهاب سیاسی - اجتماعی منجر گردد، در حالی که در یک دیکتاتوری مطالبات، سرکوب و تنها به صورت تظاهرات‌های آنومیک ظاهر می‌شوند، در موارد دیگر بی‌ثباتی ممکن است پنهان یا بیان نشده باقی بماند (Qassem, 2016: 110).

پدیده خشونت و افراط‌گرایی از جمله مسائل پربسامد در مطالعات سیاسی و بین‌المللی به شمار می‌رود. افراط‌گرایی و ناامنی نوعی رفتار خشونت‌گرای هدفمند است که پشتوانه‌های قوی هویتی و ایدئولوژیک دارد. این بدان معناست که افراط‌گرایی و تروریسم، پیوندی نزدیک با یکدیگر دارند و خشونت افراط‌گرایان مادر تروریسم تلقی می‌شود (Adami & Moradi, 2017: 10-5). افغانستان، میانمار و سومالی کشورهای با تاریخ طولانی و پیچیده در منطقه خاورمیانه، آسیای جنوبی و شاخ آفریقا هستند. سیاست در افغانستان در چارچوب حکمرانی طالبان به وقوع می‌پیوندد. پس از سقوط کابل به دست نیروهای طالبان در ۱۵ اوت ۲۰۲۱ و تأسیس مجدد امارت اسلامی افغانستان که اکنون بر بیشتر کشور کنترل دفاکتو دارد حکومت افغانستان مورد مناقشه است و دولت باثبات و فراگیری در این کشور شکل نگرفته است. در شرایط کنونی، اوضاع سیاسی و امنیتی افغانستان با حضور قوای خارجی و زد و بندهای پشت پرده در این کشور از هر زمانی دیگر وخیم‌تر است. این که طالبان دقیقاً از کجا آمده‌اند و چگونه سازماندهی شده‌اند یکی از سخت‌ترین معماهای موجود در تاریخ سیاسی افغانستان است (Fars news, 2011).

منابع طبیعی، از دیرباز نقش مهمی در استراتژی گروه‌های غیردولتی نظامی مثل داعش و طالبان، الشباب و بودایی‌های افراطی داشته است. در اواخر سال ۲۰۱۷ بیش از ۶۰۰۰۰ نفر به دلیل جنگ بین داعش و طالبان برای کنترل سایر نواحی غنی از مواد معدنی نزدیک به آچین آواره شدند. یک مقام طالبان صریحاً دلیل نبرد وحشیانه بین خود با داعش را به مبارزه بر سر منابع معدنی مرتبط دانست. داعش تلاش کرده است تا جاده‌ای برای قاچاق مواد معدنی در جنوب از طریق مرز به پاکستان بسازد. در اوایل سال ۲۰۱۵، یکی از فرماندهان داعش افغانستان، کنترل معادن را در یک ولایت غنی از مواد معدنی به عنوان یک اولویت کلیدی بیان کرد و گفت: «به هر قیمتی ما این معادن را خواهیم گرفت» (Jalalzai, 2020: 17).

جنبشی که خود را دولت اسلامی (داعش افغانستان) می‌نامد، نخستین حضور خود را در افغانستان در سال ۲۰۱۴ اعلام کرد و در اوایل سال ۲۰۱۵ رسماً راه‌اندازی شد. از آن زمان، این جنبش، گسترش یافت و در چندین استان به تهدیدی گسترده تبدیل شده است، اما داعش افغانستان با مقاومت نیروهای طالبان مواجه شده‌اند به گونه‌ای که رشد آنها را متوقف کرده است و دامنه نفوذ آنها به برخی از مناطق افغانستان محدود شده است. با این وجود، آنها پایگاه‌هایی را که

قصد دارند از آنجا شورش خود را در سراسر کشور گسترش دهند، را حفظ می‌کنند. بدین ترتیب، نظام سیاسی ضعیف و ناپایدار و شکننده در افغانستان، لیبی، سودان، سومالی، میانمار، کنگو، سوریه و یمن امکان تشکیل حکومت پایدار و قانونمند را کاهش داده است. (Jalalzai, 2020: 17).

یکی از دلایل عمده افزایش افراط‌گری در افغانستان، فقر، عدم پایداری اقتصادی و ناکارآمدی نظام سیاسی است. برای رفع این مشکلات، لازم است تمرکز بر دستیابی به استقرار سیاسی و امنیتی پایدار در افغانستان و تقویت همکاری‌های منطقه‌ای در جهت مقابله با افراط‌گری صورت پذیرد (Rasouli, 2021: 28). همچنین تأمین توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار و اندیشه فراگیر در افغانستان، لیبی، سومالی، میانمار و یمن می‌تواند به کاهش عوامل افراط‌گری در این کشور و منطقه کمک کند (Tanner, 2002: 7). از اوایل دهه ۱۹۹۰، منطقه شاخ آفریقا یکی از آشوبناک‌ترین و بی‌ثبات‌ترین مناطق جهان است جایی که اکثر چالش‌های مهم امنیتی باهم تلافی و پیوند پیدا می‌کنند. از جمله این چالش‌ها می‌توان به بی‌ثبات سازی دولت مرکزی سومالی و وجود جنبش‌های جدایی طلب محلی در مناطق پانتلند یا آگادن و تقریباً استقلال کامل شمالی‌لند، دزدی دریایی در خلیج عدن، تهدید گسترش قحطی در بین مردمی که در این منطقه زندگی می‌کنند و البته تهدید گسترش تروریسم اشاره کرد. همه این اتفاقات و تهدیدات بی‌ثبات‌ساز به خاطر وضعیت داخلی شمالی رخ داد این مسله ابتدا توسط موسسه صلح در سال ۲۰۱۷، این کشور در ردیف دولت شکننده قرار گرفت و بعدها همین شاخص برای توصیف دولت‌های شکننده و ضعیف، افغانستان، میانمار، سودان، لیبی، کنگو، اتیوپی و اریتره استفاده شد. برای فهم عمیق‌تر تحولات این منطقه، این نکته باید یادآوری شود که سومالی، از سال ۲۰۰۶ میلادی در زمره ده کشور اول بی‌ثبات و شکننده جهان قرار گرفته است.

با این وجود این نکته نیز مهم است که به فعالیت‌های یکی از تهاجمی‌ترین و قدرتمندترین سازمان تروریستی خاص در سومالی به نام «الشباب» اشاره کنیم. الشباب، ابتدا به گروه جوانان معروف بود و سپس در سال ۲۰۰۶ در نتیجه مداخله نظامی اتیوپی در سومالی شکل گرفت. هدف مداخله اتیوپی در سومالی، سرنگونی دادگاه‌های اسلامی رادیکال در سومالی و بازپس‌گیری کنترل برخی از فرقه‌ها و جریان‌ها ضد تروریستی سومالی بود. عملیات نظامی مزبور توسط نیروهای خارجی در سال ۲۰۰۹ تمام شد و عملیات صلح‌بانان سازمان ملل جایگزین شد. الشبات اقدامات خود را در سومالی متمرکز کرد جایی که نیروهای دولتی در موگادیشو و نیروهای بین‌المللی هرگز کنترل کامل بر این وضعیت و کشور را بدست نیاورده‌اند. تقریباً از ابتدا، الشباب، نماد تروریسم در آفریقای شرقی است و حملات تروریستی مهم و عمده‌ای طی سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۶ انجام داده است (Van Den & Raubo, 2017: 16).

منطقه آسیای غربی و شمال آفریقا، به یک منطقه بحران‌خیز و مملو از درگیری‌های داخلی و منطقه‌ای شناخته شده است، اما همچنین محلی برای برخی از مرگبارترین شبکه‌ها و حملات تروریستی در جهان است. از این‌رو، شیوع خشونت در منطقه، خاورمیانه، آفریقا و بخش‌هایی از آسیای جنوبی را به کانون بسیاری از تحقیقات علوم سیاسی تبدیل کرده است. بی‌ثباتی در موگادیشو، میانمار و افغانستان به عنوان نمادی از ناتوانی دولت‌های این کشورها در برقراری امنیت، اعمال اقتدار حکومت و ناتوانی در ارائه خدمات به مردم این کشورها است. تراکم بحران‌هایی چون؛ بحران مشروعیت سیاسی، بحران هویت، بحران توزیع و بحران نظامی و امنیتی روز به روز این دولت‌ها را به سمت بی‌ثباتی و فروپاشی داخلی سوق داده است. پژوهش حاضر با نگاهی به وضعیت سه کشور افغانستان، سومالی و میانمار، به صورت مقایسه‌ای

وضعیت بی ثبات و شکننده کشورهای مذکور را از نظر شاخص‌های دولت‌های شکننده و بی ثبات و منشاء برخی از مشکلات کنونی این کشورها را بررسی می‌کند.

۱- چهارچوب نظری پژوهش

اصطلاح دولت ناکام و شکست خورده معمولاً به طور گسترده و متنوع تعریف شده است، که این امر، هم هدف کار در دست اقدام دولت و هم پیچیدگی ویژگی‌ها و عملیات دولت را منعکس می‌کند. برای ارائه تعریف دقیقی از ناکامی دولت، شاید اجتناب ناپذیر باشد که از مفهوم خود دولت شروع کنیم. به طور معمول، بحث در مورد دولت به تعریف وبری از این مفهوم باز می‌گردد. ماکس وبر، به طور خلاصه دولت را به عنوان «جامعه انسانی که در یک منطقه (سرزمین) معین... مدعی انحصار خشونت فیزیکی مشروع به صورت موفقیت آمیز است» تعریف کرده است (Weber, 1919: 4). توانایی تمرکز و استفاده از ابزار زور یا خشونت مشروع یکی از مهم‌ترین ویژگی‌ها و پیامدهای یک دولت است. این شرایط است که دولت را، به قول اونوف، به «سازمان قهری» در داخل مرزهایش تبدیل می‌کند (Onuf, 1991: 441). بر این اساس، دولت در درجه اول یک سازمان امنیتی است.

البته، دولت چیزی بیش از یک ارگان استفاده بالفعل یا بالقوه از خشونت است. با این حال، با توجه به این که تامین امنیت اساسی‌ترین وظیفه دولت است، تمرکز ابزارهای خشونت سازمان یافته تحت کنترل دولت، نیاز اساسی نظم عمومی است. زیرا هنگامی که سایر ابزارهای اجرای انطباق، گرفتن امتیاز یا غلبه بر مقاومت تمام شوند، خشونت امری ضروری می‌شود. بنابراین، تنها با این میزان کارکرد، یک دولت می‌تواند به عنوان عالی‌ترین مرجع قانون‌گذار و مجری قانون در داخل مرزهای خود عمل کند (Rotberg, 2004: 3).

فقر، تنها یکی از نشانه‌های شکننده‌گی کشورهای بی ثبات است، چالش‌هایی نظیر ادعاهای نامشروع نسبت به قدرت، حکومت‌های غیرپاسخگو، بی‌عدالتی، فساد و سرکوب از دیگر نشانه‌های دولت‌های شکننده است. در این جوامع، مردم فرصت‌های محدودی برای پیشرفت مالی، اجتماعی یا سیاسی دارند اکثر شهروندان امید کمی به بهبود اوضاع دارند و سطح بالایی از بی‌اعتمادی به دولت وجود دارد (Helmi, 2017: 48). یکی از معتبرترین شاخص‌های دولت‌های شکننده، شاخص‌های کارمن و سامی است که بر ابعاد اقتصادی، سیاسی و اجتماعی تاکید می‌کند (Hafezi & Jazaei, 2021: 43). مرکز تحقیقات صندوق صلح، شاخص‌های مهم دولت‌های شکننده را به شرح زیر برشمارده است:

شاخص‌های دولت شکننده

شاخص‌های سیاسی	شاخص‌های انسجام	شاخص‌های اجتماعی	شاخص‌های اقتصادی
فقدان مشروعیت دولت و حکومت قانون و بحران مشروعیت سیاسی	شامل دستگاه امنیتی و نخبگان جناح‌بندی شده، عدم انسجام قومی، تضعیف هویت‌های ملی به نفع هویت‌های منطقه‌ای و قومی	کیفیت جمعیت و ساختار اجتماعی و فروپاشی ارزش‌های خانواده و گسترش طلاق و افزایش پیری جمعیت	افول اقتصادی و توزیع نامتوازن اقتصاد و بحران توزیع

(Fragilestatesindex, 2022).

این شاخص‌ها بیانگر این است که دولت در حوزه سیاسی به دلیل عدم برقراری امنیت، عدم تامین حقوق سیاسی مردم، عدم قانون سیاسی فراگیر و فراهم نکردن زمینه مشارکت سیاسی و حکومت قانون، فاقد مشروعیت سیاسی و قانونی است. در حوزه انسجام اجتماعی، به خاطر بافت قومیتی و مذهبی جامعه و عدم توجه به عدالت اجتماعی و نهادهای مدرن، انسجامی بین نخبگان سیاسی، اجتماعی، امنیتی جامعه وجود ندارد و جامعه بر اساس همین بافت قومی و مذهبی تجزیه می‌شود. از نظر شاخص‌های اجتماعی، همچون تجانس جمعیتی و مذهبی در این جوامع وجود ندارد و حکومت هم سعی نکرده است با ایجاد وحدت و انسجام ملی و عدالت اجتماعی زمینه پیشرفت اجتماعی و توسعه متوازن را در این کشورها فراهم کند. بنابراین به شکاف دولت و ملت دامن می‌زند. از نظر شاخص‌های اقتصادی نیز این دولت‌ها نتوانستند از نظر تخصیص بودجه و توزیع عادلانه بودجه، مشکلاتی نظیر فقر و بیکاری را بر طرف کنند و با مشکل عقب‌ماندگی و انحطاط و آسیب‌های اجتماعی در این جوامع مبارزه عملی کنند، از این رو، به نارضایتی‌های اجتماعی دامن زده و نیروهای واگرا را در این کشورها فعال می‌سازد.

۲- بحث و یافته‌ها

نقض حاکمیت دولت‌ها، مشکل ناتوانی دولت‌هایی است که از تامین امنیت و اعمال قانون و نظم در درون سرزمین تحت حاکمیت خود عاجز هستند. از جمله این کشورها می‌توان به لیبی، پاکستان، یمن، سومالی، عراق و افغانستان اشاره کرد. در این کشورها، وجود خود دولت مورد چالش و تردید است. این ناتوانی و عجز در ایجاد مجموعه‌ای از مقررات واحد و وحدت‌بخش به نوبه خود معضل بزرگی را نمایان می‌سازد و آن، سوء کارکرد حکومت و نهادهای دولتی است. این معضل هنگامی که با موضوع امنیت سر و کار پیدا می‌کند وخیم‌تر هم می‌شود، چون برقراری امنیت از وظایف و کارکردهای اساسی و اولیه هر دولتی است.

دومین موضوع مرتبط با مسئله حاکمیت، مداخلات مهم و گسترده قدرت‌های خارجی فرامنطقه‌ای (آمریکا و چین) و همچنین قدرت‌های درون منطقه، مانند هند (در رقابت با دو ابرقدرت خارج از منطقه) است که خود به رقابت و منازعات ژئوپلیتیکی مهم در منطقه دامن زده است. همچنین مداخله کنیا در سومالی و جمهوری آفریقای جنوبی در آفریقای جنوبی یا مداخلاتی که از سوی بازیگران غیردولتی نظیر القاعده و طالبان در یمن و افغانستان و پاکستان، الشباب در کنیا صورت می‌گیرد همه این عوامل، تضعیف کننده حاکمیت دولت‌های ورشکسته هستند.

حضور ناوگان دریایی آمریکا در این منطقه یک پدیده مزمن برای چندین دهه است، از طرف دیگر، حضور چین یک مسئله جدید است. چین تلاش می‌کند زنجیره‌ای از بنادر و پایگاه‌ها را بسازد که با کمک آنها می‌تواند خطوط و مسیرهای ارتباطی و تردد دریایی را کنترل کند که از طریق آنها عمده تجارتش با اروپا جریان دارد. افزون بر این، مسیرها و خطوط برای عرضه کنندگان نفت از خلیج فارس به آسیای شرقی مهم هستند. تا آنجا که به بازیگران محلی مربوط می‌شود اقدامات محدودی از سوی این کشورها صورت گرفته است، تنها هند تلاش می‌کند با قدرت‌های بزرگ خارجی مداخله کننده در منطقه رقابت کند. بازیگران غیردولتی در برخی از نواحی این کشور چنان قدرتی دارند که عملاً هستی برخی از این دولت‌های ضعیف را در منطقه با تهدید مواجه ساخته‌اند. با این حال، آنها قدرت خودشان را با بازیگران محلی

مانند القاعد در یمن با ائتلافی از قبایل محلی، یا طالبان افغانی با ائتلافی از قبایل پشتون در پاکستان و افغانستان، ترکیب می‌کنند (Dobos, 2014: 42). چین در تلاش است تا در مناطق مختلف جهان و به خصوص مناطقی که دارای منابع غنی طبیعی و معدنی است حضور پیدا کند و نیازهای حیاتی صنعت خود را با هزینه بسیار مناسب تامین کند و زمینه صدور خدمات و کالاهای ساخته شده خود را به این مناطق هم فراهم نماید. همچنین به نوعی درصدد ورود به حوزه نفوذ آمریکا و مهار یک‌جانبه‌گرایی و کاهش فشارهای اقتصادی و ارزی آمریکاست. از این رو ضمن این که در پی بازارهای جایگزین برای صادرات کالاهای خود و تنوع‌بخشی به مجاری واردات و صادرات خود می‌باشد.

میزان و سطح ناتوانی و شکست دولت‌ها در حفظ حاکمیت و اعمال قانون و برقراری امنیت در درون سرزمین و مرزهای سیاسی آنها از موردی به مورد دیگر فرق می‌کند. بر این اساس می‌توان دولت‌ها را به دولت‌های ناکام و فروپاشیده مانند سومالی، دولت ناتوان و ناکام مانند؛ یمن، پاکستان، افغانستان، کنیا، اندونزی و سیسیل، دولت قوی همچون؛ استرالیا و موریتانی دسته بندی کرد. با نگاهی به تحلیل و آمار موسسه روش‌شناسی صلح و نتایج آن برای سال ۲۰۱۳ می‌توان طیفی از دولت‌ها را شناسایی کرد، با این حال، در این منطقه از نظر نوع دولت‌ها، غلبه با دولت‌های ضعیف است. مسئله سومی که در اینجا مورد بررسی قرار گرفته است تاثیر بازیگران غیردولتی در این منطقه است. بازیگران غیردولتی در اقیانوس هند عمدتاً با موضوعات و مسائلی نظیر تلاش برای کسب قدرت، ارتکاب جرایم، افراط‌گرایی مذهبی و جدایی-طلبی سروکار دارند. نبرد برای قدرت منجر به پیدایش و ظهور بازیگران غیردولتی شده است که مانع دستیابی به تسهیم قدرت در کشورهایی نظیر؛ سومالی، افغانستان، پاکستان، یمن، سوریه، عراق، کنیا، ماداگاسکار، موزامبیک و بنگلادش شده‌اند. این بازیگران پیوسته با نبرد و مبارزه خود برای حذف نخبگان این کشورها، آنها را دستخوش بی‌ثباتی و ناامنی کرده‌اند. موضوعاتی مانند؛ جرایم سازمان‌یافته در اغلب منطقه خاورمیانه و اقیانوس هند و شمال آفریقا گسترش یافته‌اند. برای نمونه، دزدان دریایی در سومالی و گنگ‌هایی که با ارتکاب جرایم سازمان‌یافته در آفریقای جنوبی عملاً به طور موثر کنترل بخش‌هایی از سرزمین این کشور را در کنترل خود دارند. برخی از این گروه‌ها بخش‌هایی از شهرها و مناطق را در کنترل دارند یا شاهد قلمروهای کنترل نشده یا خارج از کنترل در دولت‌های ضعیف یا شکست‌خورده هستیم. افراط‌گرایی مذهبی که عمدتاً در بین گروه‌های اسلام‌گرای وهابی و افراط‌گرایان بودایی در مکان‌هایی چون افغانستان، یمن، پاکستان، سوریه و میانمار رایج است. جدایی‌طلبی نیز پدیده چالش‌آفرینی در این منطقه است. نمونه‌های زیادی از معضل جدایی‌طلبی را در مناطقی از اندونزی (مثل آچه، مولوکاس، ایرین)، برمه (مثل منطقه کارن)، هند (مثل آسام و کشمیر)، پاکستان (بلوچستان، کشمیر)، سومالی (سومالی‌لند)، تانزانیا (زنگبار) می‌توان اشاره کرد (Dobos, 2014).

43)

برخی دیگر از گروه‌های غیردولتی با مسائل بشردوستانه و کمک به توسعه زیرساخت‌ها و دیگر خدمات مرتبط با مسائل نواحی محتلف سروکار دارند. به علت فقر، فعالیت‌های بشردوستانه در این مناطق چشمگیر است. این فعالیت‌ها، نه تنها معضلات و موضوعات مربوط به بلایای طبیعی مختلف مانند قحطی بلکه همچنین مشکلات مربوط به توسعه اجتماعی و اقتصادی را در منطقه پوشش می‌دهند.

جدایی سیاست و اقتصاد، مسئله چالش‌آفرین دیگری است. به رغم این که بخش دولتی کنترل برخی بخش‌های اقتصاد و نیز کنترل بسیاری از فرایندها را در این سرزمین‌ها یا قلمروهای تابعه خود در اختیار دارند، با این وجود، اقتصاد قدرتمند

غیرقانونی معمولاً در این منطقه بسیار رواج دارد. افزون بر این، به علت شیوع فساد گسترده، این دو بخش اغلب به هم مرتبط‌اند به گونه‌ای که مقامات رسمی کنترل برخی از بخش‌های فعالیت‌های اقتصاد رسمی و غیررسمی را در دست دارند.

در قسمت‌های توسعه‌یافته منطقه، بخش خصوصی در حال رشد است و نقش دولت همچنان به کارکردهای تنظیم‌گری محدود می‌شود. در بخش‌های خارج از کنترل دولت‌ها در این منطقه، هیچ قانون و سازوکارهای تنظیمی و کنترلی بر هیچ فعالیت اقتصادی وجود ندارد. تأثیرات منطقه‌گرایی ضعیف است، پیشرفته‌ترین سازمان منطقه که تا حدودی در این منطقه وجود دارد «آسه آن» است. سازمان‌های دیگر نظیر اتحادیه عرب، سازمان کنفرانس اسلامی توسعه‌نیافته‌اند و کارکرد مطلوبی ندارند. با این وجود ظرفیت همکاری منطقه‌ای بسیاری برای همکاری منطقه‌ای به رغم موانع بسیار در مسیر این توسعه وجود دارد. ششم این که استفاده از خشونت، امری معمول در این منطقه است. کشتارهای بزرگ مقیاس و دیگر اشکال خشونت در اغلب آفریقای شرقی و مکان‌هایی مانند؛ یمن، پاکستان، ماداگاسکار و برمه، فلسطین و افغانستان به چشم می‌خورد. دولت‌های بسیاری مانند افغانستان، پاکستان و گروه‌های صاحب قدرت مثل الشباب به میزان زیادی به نیروهای امنیتی سرکوبگر و سرکوب خشونت‌آمیز مخالفان برای بقای خود وابسته‌اند.

این شرایط و معضلات با ناتوانی دولت در تأمین و عرضه کالاهای اساسی اتباع خود ارتباط دارد و با ابزارهای خشونت-آمیز، سرکوب شده است و اجازه نداده‌اند مطرح و فیصله پیدا کنند. در مناطقی (مانند کنیا بعد از انتخابات ریاست جمهوری گذشته) که شورش و قیام رخ می‌دهد، این رویدادها به جای بهره‌گیری از ابزار دیپلماسی، با ابزارهای خشونت‌آمیز مرتفع می‌شود، موضوعات و مسائل هویتی در اغلب کشورهای منطقه خیلی پیچیده هستند، در برخی کشورها، مسائل هویتی بسیاری مرتبط با قومیت مثل پاکستان (ار. اس. آو) زبان نظیر هند، مذهب نظیر سریلانکا و هویت‌های طایفه‌ای مثل سومالی وجود دارد (Dobos, 2014: 43).

۳- دولت بی‌ثبات پاکستان

پیش از این در مورد اختلافات بین دولت نواز شریف با داعش و جماعت اسلامی بر سر مسائل سیاسی در افغانستان بحث کردیم. به منظور کنترل بیشتر بر سیاست پاکستان در افغانستان، در مارس ۱۹۹۲، نواز شریف، ژنرال محمد اسد درانی، مدیر حامی حکمتیار پشتون را برکنار کرد. به دنبال این اقدامات، در اوایل سال ۱۹۹۳، نواز شریف طرح خود را برای کاهش اختیارات یکی دیگر از مشاهیر پشتون، رئیس غلام اسحاق خان، از طریق اصلاحیه قانون اساسی اعلام کرد. با این حال، نه رئیس‌جمهور و نه نهادهای نظامی به حکم دادگاه احترام نگذاشتند. ژنرال عبدالوحید، رئیس ستاد ارتش پاکستان، یکی دیگر از قومیت‌های پشتون، نخست‌وزیر را تحت فشار قرار داد تا از قدرت کناره‌گیری کند و گرنه ارتش دولت او را سرنگون خواهد کرد. ژنرال وحید همچنین با بی‌نظیر بوتو مذاکره کرد و به او قول داد که در صورت عبور از خط نظامی، دولت بعدی را تشکیل دهد (Bourke, 1993: 1).

شریف در جولای ۱۹۹۳ که از سوی ارتش و جماعت اسلامی مورد بی‌مهری و مخالفت واقع شده بود، از قدرت کناره‌رفت. در پی آن، انتخابات عمومی برگزار شد که در آن بوتو با حمایت نمایندگان کلیدی جمعیت‌العلمای اسلامی که عمدتاً از مناطق پشتون پاکستان بودند، برنده انتخابات شدند. بوتو که برای دومین بار نخست‌وزیر شد، با یک معضل

سیاسی در رابطه با افغانستان مواجه بود. حمایت پاکستان از حکمتیار نتوانست دولت متظاهر به اسلام را در کابل سرنگون کند. بمباران بی‌رویه کابل، وجهه او و پاکستان را خدشه‌دار کرده بود. سیاست‌های بوتو، نشان‌دهنده «شکست پاکستان در افغانستان» بود، سیاستی که مانند یک نهنگ ساحلی، بدون جهت و بدون وجود جانشینان قدرتمند در افغانستان، به گل نشست (James, 1996: 24).

هزینه‌ها برای پاکستان بسیار زیاد بود. رهبران آن مایل به پیوند با آسیای مرکزی غنی از منابع بودند جایی که رقابت منطقه‌ای پاکستان از جمله ایران، ترکیه و هند، بیشتر در آن نفوذ کرده بودند. دولت جدید حزب مردم با مخصصه دیگری در کشور روبرو شد. جماعت اسلامی با داشتن ارتباطات ایدئولوژیک و سازمانی نزدیک با حزب اسلامی که مدت‌ها حامی آن در پاکستان بود، به شدت با دولت بوتو مخالف بود. این جهت‌گیری حزب جماعت اسلامی، برای بوتو ویرانگر بود. بوتو سیاست حمایت از سازمانی که به معنای واقعی کلمه علیه دولتش خیرخواهی می‌کرد، ادامه داد. با توجه به سطح نفوذی که جماعت اسلامی بر حزب اسلامی و همچنین افسران هم‌فکر دولت متظاهر به اسلام در افغانستان و پاکستان اعمال می‌کرد، ادامه حمایت از حزب اسلامی، دولت حزب مردم را تحت الشعاع همکاری مخالفان خود قرار می‌داد. از سوی دیگر، دولت جدید نمی‌توانست حمایت پاکستان را از دولت اسلامی طالبان (اسلام وهابی) تغییر دهد، حتی اگر به هدف پاکستان برای دسترسی به آسیای مرکزی کمک کند (James, 1996: 24).

پشتون‌های بانفوذ در بدنه سیاسی پاکستان پیش از این در زمان حکومت حزب مسلم لیگ، تمایل خود را برای چشم پوشی از چنین تصوراتی از منافع ملی پاکستان در سایه همبستگی با هم‌قومیت‌های خود در افغانستان نشان داده بودند. در طول دهه ۱۹۹۰، حتی احزاب ملی‌گرای پشتون پاکستان که به طور سنتی با رادیکالیسم مذهبی احزاب اسلامی و تسلط ارتش پاکستان بر سیاست کشورشان مخالف بودند، در واقع با دولت اسلامی طالبان یا پشتون و جماعت اسلامی همسو شدند و از حزب اسلامی در افغانستان حمایت کردند. بنابراین دولت جدید باید راه‌حل پیچیده‌ای پیدا می‌کرد که به احساس همبستگی پشتون‌ها علیه دولت ربانی رسیدگی و در عین حال به اهداف استراتژیک پاکستان در پیوند با آسیای مرکزی کمک می‌کرد و هر گونه احیای ناسیونالیسم پشتون و ملی‌گرایی پشتون را حفظ می‌کرد (Maley, 1998: 20). ائتلاف حمایت فعال در افغانستان از شورشیان کشمیری را تضمین می‌نمود. در چنین شرایطی بود که اولین نشانه‌های نیروی جدیدی به نام طالبان در قندهار ظاهر شد. مانند حزب اسلامی که ارتباط نزدیک با جماعت اسلامی داشت، طالبان نیز پیوندهای ایدئولوژیک و سازمانی نزدیکی با جماعت اسلامی داشت. دومین حزب قدرتمند اسلامی پاکستان، یعنی جماعت علمای پاکستان که نقش مهمی در مقاومت ضد شوروی در دهه ۱۹۸۰ ایفا نکرده بود، بخشی از دولت بوتو بود (Bhattacharya, 2007: 10).

دولت اسلامی پاکستان به عنوان متحد دیرینه جماعت اسلامی و حزب اسلامی، در ابتدا تمایلی به حمایت از طالبان نداشت. بنابراین، وزیر کشور پاکستان به فرماندهی ژنرال نصیرالله بابر (بازنشسته)، مسئولیت تولید این نیروی جدید را بر عهده گرفت. او به عنوان یک پشتون، قهرمان جنگ ۱۹۶۵ علیه هند، عضو دیرینه حزب مردم پاکستان، و با داشتن ارتباطات خوب با افغان‌ها، در شکل‌گیری و همچنین اجرای سیاست‌های جدید دولت طالبان در افغانستان نقش داشت. تبدیل و دگرگونی آن از حزب اسلامی به طالبان، در ابتدا برخی از متحدان دیرینه حزب اسلامی را آشفته کرد. به عنوان نمونه، مدیر سابق دولت اسلامی، سپهبد حمید گل، در اوایل سال ۱۹۹۴ از افغانستان دیدن کرد و بی‌امان بین ربانی،

حکمت‌بار و عبدالرسول سیاف رفت و آمد کرد و از آنها خواست که با هم متحد شوند، زیرا تهدید جدید خطرناک در پاکستان علیه همه آنها داشت شکل می‌گرفت و تصور داشتند این نیرو در حال شکل‌گیری است.

با این حال، طولی نکشید که «شبکه پشتون در فرماندهی عالی ارتش» از جمله ژنرال عبدالوحید، رئیس ارتش، سپهبد علی کولی‌خان، رئیس اطلاعات نظامی، سپهبد نسیم رعنا، رئیس دولت اسلامی پاکستان و بسیاری دیگر از افسران و کارگزاران بانفوذ پشتون تمام دستگاه‌های نظامی و اطلاعاتی پاکستان را به حمایت از طالبان سوق دادند و بسیج کردند. نقش افسران نظامی و اطلاعاتی پشتون در شکل دادن به سیاست پاکستان در حمایت از طالبان به حدی بود که حتی زمانی که دولت ائتلافی جماعت اسلامی و طالبان دیگر قدرت نداشت، دولت حزب مسلم لیگ نواز شریف، جرأت نمی‌کرد این سیاست را بدون تلاش برای کاهش نفوذ پشتون‌ها در تشکیلات اطلاعاتی - نظامی تغییر دهد. در اکتبر ۱۹۹۸ ژنرال جهانگیر کرامت، رئیس ستاد ارتش پاکستان، تحت فشار دولت مجبور به استعفا شد. بر اساس اصول ارشدیت در ارتش، انتظار می‌رفت که نخست‌وزیر شریف ژنرال علی کولی‌خان، یکی دیگر از افراد قومیت‌های پشتون را به عنوان رئیس ارتش منصوب کند. با این حال، یک افسر با رده پایین‌تر، ژنرال پرویز مشرف، جانشین او شد، علت انتخاب مشرف این بود که به اقلیت مهاجر تعلق داشت که نفوذ قابل توجهی در ارتش نداشت. ژنرال پشتون و یکی دیگر از افسران ارتش ارشدتر از مشرف، سپهبد خالد نواز، در اعتراض به این انتصاب استعفا دادند (1998:15 Kremmer).

پس از آن، نواز شریف، با اکثریت قوی در پارلمان، تلاش کرد تا سیاست کاهش حمایت از طالبان را پی‌گیری کند. همین منظور وزیر امور خارجه پشتون خود، گوهر ایوب‌خان را نیز برکنار کرد. حمایت قاطع گوهر ایوب‌خان از طالبان، روابط دولت حزب مسلم لیگ با ایالات متحده را پیچیده کرده بود. این امر همچنین یک مانع در برابر تلاش‌های نواز شریف برای آشتی دادن طالبان با دولت اسلامی بود. اما چندی نگذشت که، دولت حزب مسلم لیگ در یک کودتای بدون خونریزی توسط ژنرال پرویز مشرف در اکتبر ۱۹۹۹ سرنگون شد (1998: 15 Kremmer).

گرچه رهبری معنوی طالبان عمدتاً متشکل از روحانیون بود، اما آنها صرفاً یک ارتش بومی متشکل از طلاب دینی مدارس نبودند، طالبان، بسیاری از افسران خلقی کمونیست وفادار به وزیر دفاع سابق، شهنواز تنایی، طلاب حوزه‌های علمیه، اعضای حزب اسلامی و حرکت انقلاب، افسران و شبه‌نظامیان ارتش پاکستان، دولت اسلامی و گروه افراطی سپاه صحابه و برخی از سران قبایل پشتون و قاجاقچیان مواد مخدر را شامل می‌شد (1999: 15 Davis). طالبان، افزون بر ارتباط با ارتش، اطلاعات و نهادهای مذهبی پاکستان، با مافیای قاجاق از طریق مرز افغانستان و پاکستان نیز ارتباط نزدیک داشتند و منافع آنها را نمایندگی می‌کردند. بعدها با آصف علی زرداری همسر بوتو روابط تجاری برقرار کردند و با ژنرال دوستم در شمال افغانستان ائتلاف کردند. با حمایت کلیدی تشکیلات اطلاعاتی نظامی پاکستان، مافیای قاجاق و احزاب مذهبی و حمایت مالی عربستان سعودی، طالبان به دستاوردهای نظامی قابل توجهی در جنوب و شرق این کشور دست یافتند. در این مناطق، حزب اسلامی به دلیل ناکامی در ایجاد هرگونه پیشرفتی در برابر گروه موسوم به دولت اسلامی یا پشتون‌ها، بیشتر بدنام شده بود همچنین مردم، آزار و اذیت قابل توجهی را از دست فرماندهان محلی وابسته به حزب اسلامی تجربه کرده بودند. طالبان پس از تأمین امنیت مقر اصلی حزب اسلامی، ولسوالی (منطقه)

چهار آسیاب در جنوب کابل، همان تاکتیک‌هایی را به کار گرفتند که در تمام مدت مدعی بودند که با آن تاکتیک‌ها با حزب اسلامی می‌جنگند یعنی بمباران و محاصره شدید کابل شد (Rashid, 2002: 15).

از سال ۲۰۰۲، دولت افغانستان و شرکای بین‌المللی آن تلاش‌های گسترده‌ای برای ارتقای افغانستان به مرکز همکاری‌های اقتصادی بین آسیای مرکزی، آسیای جنوبی، خاورمیانه و خاور دور (چین) انجام داده‌اند. رهبران افغانستان بر این باورند که افغانستان، در واقع در یک منطقه جغرافیایی بسیار مهم قرار دارد که می‌توان از آن به نفع افغانستان و همسایگانش استفاده کرد. آنها مایلند تصویر سنتی افغانستان را به عنوان یک کشور «محصور در خشکی» به یک «پل زمینی» تبدیل کنند که می‌تواند کوتاه‌ترین شبکه اتصال زمینی بین منطقه‌ای را برای چهار منطقه فوق فراهم سازد. دولت افغانستان، این کشور را به عنوان کوتاه‌ترین مسیر ترانزیت زمینی بین آسیای مرکزی و آسیای جنوبی، غرب آسیا و چین در نظر می‌گیرد. نقشی که امیدوار است درآمدهای قابل توجهی به همراه داشته باشد و سهم منطقه‌ای را در ثبات کشور افزایش دهد.

افغانستان به عنوان یک کشور محصور در خشکی، همواره به شدت به جاده‌ها و حمل و نقل هوایی برای بخش عمده تجارت و ترانزیت بین‌المللی خود وابسته بوده است. شبکه جاده‌ای سراسر کشور، متشکل از جاده حلقوی، راه‌های ارتباطی بین‌المللی و جاده مستقیم کابل-هرات، عمدتاً در طول دهه ۱۹۳۰-۱۹۷۰ با کمک اتحاد جماهیر شوروی و USAID در چارچوب جنگ سرد توسعه یافت. افغانستان دارای هفت راه ارتباطی بزرگ بین‌المللی است که شهرهای بزرگ مزارشریف، قندوز، هرات، قندهار و جلال‌آباد را به ازبکستان، تاجیکستان، ترکمنستان، پاکستان و ایران متصل می‌کند. در سال ۲۰۰۲، زمانی که کشور کار بازسازی را آغاز کرد، راه‌های ارتباطی جاده‌ای به شدت خراب شده بود. از این رو، همکاری‌های منطقه‌ای به عنوان یکی از موضوعات اصلی بین بخشی در استراتژی توسعه ملی افغانستان (ANDS) شناسایی شده است که در آن اذعان می‌شود که بدون همکاری همسایگان، این کشور به ثبات نخواهد رسید.

سه حوزه اصلی که دولت افغانستان و شرکای بین‌المللی آن برای بهبود روابط با کشورهای همسایه به ویژه در آسیای مرکزی و جنوب آسیا شناسایی کرده‌اند، شامل تسهیل تجارت، انتقال انرژی و بخش حمل و نقل می‌باشد. جدای از ملاحظات امنیتی، بازسازی شبکه‌های جاده‌ای و مدیریت بهتر مرزها، تمام پایتخت‌های آسیای مرکزی را در فاصله کمی از بندر در پاکستان یا ایران قرار می‌دهد (Qassem, 2016: 110-116).

اختلاف ظاهری در موضع افغانستان احتمالاً به دلیل ترکیبی از سه دلیل اصلی است که همه آنها به نوبه خود پیامدهایی بر ثبات سیاسی کشور دارند. اولاً، رد خط دیورند از سوی افغانستان را نمی‌توان با تمایل آن به دسترسی نامحدود به دریا که برای توسعه اقتصادی و مدرنیزه شدن آن ضروری است، جدا کرد. چنین انگیزه‌ای در رابطه با موقعیت هیچ یک از مرزهای شمالی آن وجود ندارد زیرا آسیای مرکزی خود منطقه‌ای محصور در خشکی است. عدم دسترسی مستقیم به دریا تأثیر بسزایی بر اقتصاد کشور و نوسازی آن داشته است. این کشور برای بخش عمده تجارت ترانزیتی خود، از جمله واردات مواد و تجهیزات مورد نیاز برای پروژه‌های توسعه، به شدت به حسن نیت همسایگان خود وابسته است.

کنترل دسترسی افغانستان به اقیانوس هند، همواره یکی از مؤثرترین ابزارهای در دست هند برای تحت فشار قرار دادن افغانستان بوده است. رقابت‌های ترانزیتی و معبری بین هند و پاکستان همیشه وجود داشته است با توجه به اختلافات مرزی و ایدئولوژیکی که هند و پاکستان دارند لذا سعی می‌کنند در حوزه تجارت و بنادر دریایی و سرمایه‌گذاری در این بنادر نیز این رقابت را به نمایش بگذارند برای نمونه، هندی‌ها تمایل دارند در چابهار ایران سرمایه‌گذاری کنند نه در بند گوادر یا گوآتر پاکستان. از این رو، پاکستان این مسئله را یک تهدید برای از رونق افتادن بندر گوادر، تجارت دریایی و منطقه‌ای خود با ایران و کشورهای آسیای مرکزی نیز می‌داند. در اوایل دهه ۱۹۰۰، هند بریتانیا با مسدود کردن ترانزیت تسلیحات از طریق هند، امیر حبیب‌الله را برای مذاکره مجدد در مورد معاهدات قبلی تحت فشار قرار داد. پس از جنگ سوم انگلیس و افغانستان، بریتانیا دوباره از این اهرم برای تنبیه دولت امان‌الله به دلیل آغاز جنگ استفاده کرد. طی سال‌های ۱۹۲۲-۱۹۲۴، هند بریتانیا از تحویل تسلیحات و مهمات فرانسوی که دولت امان‌الله در فرانسه خریداری کرده بود، جلوگیری کرد. دوم؛ در حالی که حکومت‌های تحت سلطه پشتون‌های افغانستان با قومیت‌های خود در پاکستان ارتباط عاطفی و سیاسی داشتند، اما اشتراکات کمتری با ترکمن‌ها، ازبک‌ها و تاجیک‌های آسیای مرکزی داشتند (Qassem, 2016: 110-116).

نخبگان سیاسی پشتون در افغانستان همواره از اهمیت حمایت قومیت‌های خود در تحکیم نظام سیاسی افغانستان که در آن جایگاه برتری داشتند، آگاه بوده‌اند. به گفته محمدعلی خان مورخ افغان، تعیین خط دیورند افغانستان را از یک چهارم میلیون نفر از افراد در سن نظامی محروم کرد. از این رو، پذیرفتن بازگشت سرزمین‌های آسیای مرکزی به منزله تأثیرگذاری بر یک تغییر جمعیتی اساسی در ساختار چندقومی جامعه در افغانستان خواهد بود. این به نوبه خود یکی از ترتیبات ساختاری اساسی ثبات نظام سیاسی مدرن افغانستان که عمدتاً تحت سلطه پشتون‌ها بود را تهدید می‌کرد و قدرت و جایگاه پشتون‌ها را به خطر می‌انداخت. سوم؛ با وجود اعتراف مقامات شوروی به اعتبار صلاحیت قضایی افغانستان بر بخش‌هایی از آسیای مرکزی، افغان‌ها ممکن است عاقلانه ندانند که این موضوع را بیش از این از ترس این که همسایه شمالی قدرتمندشان پس از آن مورد تأیید قرار ندهد، ادامه دهند. افغانستان اعتبار خط دیورند را به عنوان یک مرز بین‌المللی تا زمانی که هند بریتانیایی طرف مقابل خود در این موضوع باقی ماند، به چالش نکشید.

۴- دولت و جامعه فروپاشیده سومالی

جنگ داخلی طولانی مدت در سومالی منجر به شکنندگی و تضعیف دستگاه دولتی شد. شکست دولت به‌طور سنتی از دیدگاه نهادی بررسی شده است، از این منظر، در درجه اول بر توانمندی نهادها و ساختارهای مناسب اداره دولت تأکید می‌شود. در صورت بروز ناآرامی‌های مدنی و هرج و مرج در کشوری مانند سومالی، مشکلات به گروه‌های مختلف جامعه گسترش می‌یابد که می‌تواند وضعیت را وخیم‌تر کند. برای نمونه، بازیگران غیردولتی در یک دولت شکست خورده ممکن است فرصتی برای تقویت فعالیت‌های خود در داخل و خارج از مرزهای دولت پیدا کنند. به همین نحو، گروه‌های خارجی ممکن است از هرج و مرج در دولت شکست خورده برای انجام اقدامات خود استفاده کنند و در امور دولت مداخله نمایند (Gibaja, 2010: 11). موفقیت یا شکست دولت به عوامل مختلفی از جمله ظرفیت

و کارآمدی آن در زمینه توزیع ضروری‌ترین نیازهای جامعه، بستگی دارد. این واقعیتی است که از آغاز درگیری در سومالی رخ داده است.

اچ ام آدام، در پی کشف ریشه‌های درگیری در سومالی به این نتیجه رسید که یک ملت صرفاً گروهی از مردم نیست که ویژگی‌های مشترک خاصی دارند. ملت همچنین گروهی از مردم یا جامعه‌ای است که با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند. بنابراین، وضعیت ارتباطات در جامعه، شاخص سودمندی برای فهم این موضوع است که آیا ادغام ملی در حال وقوع و یا اصلاً امکان‌پذیر است. زبان سومالیایی به طور سنتی ابزار مؤثری برای ارتباط شفاهی برای سومالیایی‌ها فراهم می‌کرد. تضادهای قبیله‌ای و دودمانی نمی‌تواند مانعی برای اتحاد یا احساس سرنوشت مشترک به‌ویژه در قبال دشمن مشترک باشد. شجره‌نامه‌های سومالیایی (قبیله‌ای) هم برای ایجاد تمایز خانوادگی، طوایف و قبایل و همچنین یادآوری نسب مشترک آنها، کارایی دارد (Adam & Lewis, 1983: 33).

دولت سومالی مفهوم بسیار مبهم‌تری است که در حال حاضر به منطقه خاکستری یک منازعه قانونی فرو رفته است، احتمالاً برای سال‌های آینده این وضعیت گیج‌کننده‌تر هم می‌شود، چراکه در زمان استقلال خود در سال ۱۹۶۰، سومالی به عنوان یکی از معدود کشورهای تک‌قومی آفریقا توصیف می‌شد که دارای زبان مشترک، فرهنگ مشترک و دین واحد یعنی اسلام بود. آدام همچنین شواهدی ارائه کرد که مردم سومالی یکی از همگن‌ترین مردم آفریقا هستند (Prunier, 1995).

به گفته آژانس پناهندگی اتحادیه اروپا، واحد سیاسی سنتی در میان جامعه سومالی مبتنی بر ساختار قبیله‌ای-خانوادگی است. یکی از قبایل اصلی سومالی، سامال است که تقریباً سه چهارم ساکنان سومالی را تشکیل می‌دهد و به چهار طایفه اصلی تقسیم می‌شود؛ دیر، دارود، اسحاق و حویه. یک قبیله دیگر به دو طایفه (خانواده) دیگیل و راهان وین تقسیم می‌شوند. (EUAA, 2023; UNHCR, 2004). این قبیله‌ها می‌توانند هزاران عضو داشته باشند، و هر کدام ادعا می‌کنند نسب از یک اجداد مشترک دارند که خود نیز به زیر قبیله‌ها تقسیم می‌شوند. برای نمونه، قبیله اسحاق شامل؛ عرب، ایوب، حاجیان، حبر اول، حبر جکلو، تول جکل، سنبور و عبری، دارو، اورتابل، ذوالبهنه، دیشی‌ش، جدواق، لیلکاسه، ماجرتین، مرهان، موراعسه، اوگادن، گری. گدابورسی / سامارون، مدهوین یا مادوینی، قرآنیوگار، سوره، دابروبه، بارسوگ، مادیکان، بیمال، باجیمال. هاویه، آبگال، مودولود، گوگوندهبه، هوادل، شیخال لوباژ، بدی آده، جاجله، گیل ججل، دوبله، حبر گدیر، موروساد، گرگیت. رهانوین و دیگیل شامل؛ دباره، جدو، گره، تونی، گلدی و دیگر بخش‌های طایفه‌ای کوچک (Anglès, 2023; UNHCR, 2004). منبع پنهان بی‌ثباتی و بحران طولانی‌مدت در سومالی عمدتاً تفاوت‌های قبیله‌ای ذکر شده در بالا است. عبدی، مشکل اصلی درگیری در سومالی را بررسی کرده است و بیان می‌دارد که این مسئله توسط محققان به خوبی درک نشده است. او استدلال می‌کند که محققان سومالی‌شناس، به‌ویژه آن‌هایی که به منشأ و فرهنگ مردم می‌پردازند، همگنی مردم را بدون هیچ بررسی گسترده‌ای در مورد پیچیدگی‌های فرهنگی کشور پذیرفته‌اند (Kursow, 1994: 31).

او همچنین اضافه می‌کند که ادبیات و متون سیاسی در خصوص سومالی عمدتاً بر چگونگی تأثیر تقسیم استعماری بر روابط بین سومالی، اتیوپی و کنیا متمرکز است. برای درک مشکل ریشه‌ای درگیری‌های کنونی در سومالی، آگاهی کامل از شکل‌گیری منشأ قبیله‌ها، عمدتاً چگونگی شکل‌گیری هویت فعلی قبیله‌ها، احساسات ملی‌گرایانه همبستگی در

برابر دشمنان خارجی، ضعف آنها و جنبه‌ها و اختلافاتی که مانع از ایجاد وحدت ملی قوی بین آنها شده است همچنین مهم است (Kursow, 1982: 183). باوجود این که سومالی دارای یک گروه قومی و مذهب واحد است، سیاست داخلی آن مدت‌هاست بواسطه جناح‌های قبیله‌ای، پیچیده شده است. پویایی قبیله نقش اساسی در فهم پیچیدگی‌های سیاسی- اجتماعی سومالی دارد، موضوعی که برقراری صلح و نظم در سومالی را با چالش جدی مواجه ساخته است (Loubser, 2012).

به گفته مرکز تحقیقات و مستندات کشور مبادا و پناهندگی اتریش، قبیله‌ها می‌توانند نقش واحدهای سیاسی را داشته باشند. انحصار سرزمینی آنها به حرکات فصلی منظم آنها برای مراتع و سکونت‌گاه‌های نیمه‌دائمی بستگی دارد. اعضای قبیله، هویت خود را به جای احساس تعلق سرزمینی از تبار مشترک پدری یا وابسته به پدر خود می‌گیرند. طایفه، به عبارت دیگر با داشتن حد بالایی از کنش سیاسی، از برخی ویژگی‌های سرزمینی برخوردار و اغلب تحت رهبری یک رئیس قبیله است، اما بدون سازمان یا دولت متمرکز می‌باشد (Accord, 2009: 6).

بدون بررسی روابط سیاسی- اجتماعی و فرهنگی رویدادهای گذشته، نمی‌توان تجزیه و تضادهای امروزی در سومالی را بررسی کرد. در همین راستا می‌توان عبدی م. ک، را از جمله افرادی نام برد که به بررسی شرایط مهمی که به وضعیت فعلی سومالی کمک کرده است، اشاره کرد (Loubser, 2012). آخرین واقعات نشان می‌دهد که از زمان پایان جنگ سرد هنوز اختلافات عمیقی بین سومالیایی‌ها وجود دارد. زمانی که محمد عبداللهی فارماجو به عنوان نهمین رئیس- جمهور سومالی به قدرت رسید، از حمایت عمومی زیادی برخوردار بود. او قول داد که نظام انتخاباتی را اصلاح کند و انتخابات بعدی با شعار «هر نفر، یک رای» برگزار شود. او می‌خواست نظام سیاسی را به جای سیستم قبیله‌محور، دموکراتیک کند، اما این اقدام به دلیل بی‌ثباتی که منشا آن شبه‌نظامیان و سیاستمداران رادیکال بودند، ناکام ماند.

۵- ریشه‌های خشونت بین اقلیت‌های قومی و دینی و ارتش میانمار

طبق سرشماری سال ۲۰۱۴، تقریباً ۸۸ درصد از جمعیت میانمار، بودایی و اقلیت قابل توجهی نزدیک به (۶٪) مسیحی و مسلمانان (۴٪) هستند. تخمین زده می‌شود که ۶۸ درصد جمعیت میانمار از قوم بامار (برمن- برمه) هستند، اقلیت قومی کارن و راخین نیز به ترتیب ۹، ۷ درصد جمعیت این کشور را به خود اختصاص می‌دهند. در مجموع، قانون شهروندی ۱۹۸۲، ۱۳۵ اقلیت قومی را شناسایی و به رسمیت شناخته است که مردم روهینگیا در ایالت راخین را شامل نمی‌شود (Russell, 2018: 1).

روابط بین اکثریت بامار و اقلیت‌های قومی پیش از استقلال سخت و دشوار بود. جنگ جهانی دوم، اکثریت بامار را که به امید کسب استقلال از بریتانیا با اشغال‌گران ژاپنی متحد شدند، علیه اکثر اقلیت‌ها قرار داد. تداوم تنش‌ها همچنان برای میانمار که در طول هفتاد سال استقلال خود هرگز صلح پایدار را ندیده است همچنان شرارت‌زا و خشونت‌بار بود. آخرین بحران روهینگیا توجه بین‌المللی را به این کشور معطوف کرده است.

از اوت ۲۰۱۷، نزدیک به ۷۰۰,۰۰۰ مسلمان روهینگیا به خاطر خشونت‌های وحشتناک از این کشور فرار کرده و آواره شدند. بر اساس گزارش‌ها، هزاران نفر کشته یا مورد تجاوز جنسی قرار گرفته‌اند، و صدها روستا توسط ارتش، گاهی اوقات در تباری با اوباش بودایی، سوزانده شده است. این جنایات، چیز جدیدی نیست. در سال‌های ۱۹۷۸، ۱۹۹۱

و ۲۰۱۶، صدها هزار نفر به علت سرکوب نظامی گریختند، در حالی که سال ۲۰۱۲ شاهد خشونت اوباش بودایی نیز بوده است. میانمار و بنگلادش توافقنامه‌ای برای بازگرداندن برخی از پناهنجویان به کشور امضا کرده‌اند، اما آزار و شکنجه در میانمار در بجنوحه اتهامات نسل‌کشی ادامه دارد (Myanmar events, 2018) و هیچ چشم‌اندازی وجود ندارد که روهینگایی‌ها بتوانند در منطقه‌ای که اجدادشان برای نسل‌ها در آن زندگی می‌کرده‌اند، با خیال راحت زندگی کنند. حملات وحشیانه به مسلمانان روهینگیا خطر تروریسم اسلام‌گرا (اسلام وهایی) را افزایش داده است.

دو موج اخیر خشونت (در اکتبر ۲۰۱۶ و آگوست ۲۰۱۷) زمانی آغاز شد که شورشیان ارتش نجات آراکان روهینگیا^۱ یک گروه شورشی روهینگایی، به پلیس و گارد مرزی حمله کردند. در حال حاضر، تهدید تروریستی محدود است. هیچ مدرکی دال بر این که شورشیان موسوم به ارتش نجات آراکان روهینگیا چیزی بیش از مهمات و سلاح‌های اولیه دارند و ارتباطی با القاعده یا داعش دارند در دسترس نیست. با این وجود، شورشیان ارتش نجات آراکان روهینگیا از پناهندگان روهینگایی در اردوگاه‌های بنگلادش پشتیبانی گسترده‌ای می‌کنند و متقابلاً از آنها حمایت دریافت می‌نمایند (Bangladesh, 2017). مردم مسلمان روهینگیا به علت خشونت بودایی‌ها وضعیت اسف‌باری دارند (Myanmar faces, 2017). اقلیت‌های قومی باقی‌مانده میانمار حداقل از نظر قانونی به رسمیت شناخته شده‌اند، و بنابراین مانند اکثر روهینگایی‌ها به عنوان غیرشهروندان مورد تبعیض قرار می‌گیرند. با این حال، شرایط زندگی برای بسیاری از آنها بسیار دشوار است.

طولانی‌ترین درگیری در این کشور، شورش ۶۲ ساله ارتش آزادیبخش ملی کارن بود که با آتش‌بس در سال ۲۰۱۲ به پایان رسید. نیروهای دولتی همچنین با گروه‌های مسلح قومی که اقلیت‌های؛ شان، مون، آراکان، کوانگ، کاجین و پلاونگ را نمایندگی می‌کنند، جنگیده‌اند. شمار مرگ و میرهایی که مستقیماً به چنین درگیری‌های قومی مربوط می‌شود بین سال‌های ۱۹۸۹ و ۲۰۱۶ بیش از ۱۷۰۰۰، تخمین زده شده است. با اوج گرفتن جنگ در دهه ۱۹۹۰، و به دنبال آن شورش مجدد در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲، جنگ از آن زمان فروکش کرده اما پایان نیافته است، درگیری‌ها در شمال کشور همچنان ادامه دارد (Myanmar Ethnic, 2017).

سازمان عفو بین‌الملل مدعی است که در نیمه اول سال ۲۰۱۷، ۱۰۰۰۰۰ غیرنظامی شمال میانمار، خانه‌های خود را از دست دادند و تحت شکنجه و اعدام‌های غیرقانونی قرار داشته‌اند. کنترل برخی از مناطق قومی توسط نیروهای دولتی و شورشیان به صورت مشترک است. وا استیت، منطقه‌ای به اندازه ولز در مرز چین، به کلی از حکومت دولتی در امان و در واقع خارج از کنترل دولت است. فقدان اقتدار دولتی، شرایط ایده‌آلی را برای فعالیت‌های مجرمانه از جمله قاچاق مواد مخدر و انسان ایجاد کرده است. در همین حال، ثروت عظیم منابع طبیعی کشور (برای نمونه، برآورد شده که ارزش یشم استخراج شده در سال ۲۰۱۴ را ۳۱ میلیارد دلار است) که توسط ارتش، شورشیان قومی و باندهای جنایتکار غارت می‌شود که گاهی اوقات با تبانی با یکدیگر انجام می‌شود و به جای منفعت رساندن به مناطق قومی فقیر که تولیدکننده اصلی این محصول هستند، به جیب شورشیان و ارتش می‌رود. از برخی جهات، آزادی‌های سیاسی بیشتر حتی تشدید می‌شود، زیرا این مسئله، کار را برای بودایی‌های رادیکال - مانند راهب خشن ویراتو و جنبش پوپولیستی «ما با تاها»

¹ Arakan Rohingya Salvation Army

² Wa State

برای برانگیختن نفرت نسبت به اقلیت‌های مذهبی، به‌ویژه مسلمانان، آسان‌تر کرده است به طوری که در این راستا نه تنها به روهینگیاها، بلکه به سایر مسلمانان نیز حملاتی صورت گرفته است. در سال ۲۰۱۳ بیش از ۴۰ نفر توسط شورشیان در مرکز میانمار پس از آتش زدن مغازه‌ها و خانه‌های مسلمانان کشته شدند. دولت آنگ‌سان سوچی که بین تداوم وحشی-گری نظامی از یک سو و افزایش عدم تحمل مذهبی از سوی دیگر بلا تکلیف مانده است، به نظر می‌رسد که نه مایل و نه قادر به دفاع از اقلیت‌های قومی و مذهبی کشور است (Russell, 2018: 5).

حزب سوچی در انتخابات سال ۲۰۱۵، با یک کاندیدای مسلمان وارد میدان رقابت نشد و از ارتش به خاطر عملیات علیه روهینگیا و سایر اقلیت‌های قومی انتقاد نکرد. بهای شکست ممکن است بالا باشد صدها هزار نفر کشته و میلیون‌ها نفر در سال ۱۹۴۷ آواره شدند، زیرا درگیری‌های داخلی بین جوامع مختلف هندی و غیرهندی، جامعه هند بریتانیا را از هم پاشید. اندونزی در سال ۱۹۴۵ اعلام استقلال کرد (اعلامیه‌ای که تا سال ۱۹۴۹ توسط حاکمان استعماری هلند به رسمیت شناخته نشد) برمه (که اکنون میانمار نامیده می‌شود) توسط بریتانیا در ۱۹۴۸ استقلال یافت. هر دو کشور توانستند از تراژدی‌هایی در مقیاس تقسیم هند جلوگیری کنند. با این وجود، ملت‌سازی فرآیندی دشوار و منشأ چالش‌های پایدار امنیت ملی است (Russell, 2018: 5).

نتیجه‌گیری

ساختارهایی که امنیت کشور و کل منطقه را تهدید می‌کنند مافیای مواد مخدر، افراط‌گرایان مذهبی، تروریست‌های بین‌المللی و غیره هرگز موازین حقوق بین‌الملل را رعایت نمی‌کنند. از این رو، افغانستان نه تنها در طول دوره دولت‌های غیرمذهبی و طالبان به شدت بی‌ثبات بود، بلکه چشم‌انداز ثبات سیاسی کشور مانند همیشه دور به نظر می‌رسید، زیرا دو نظام سیاسی برای برتری نظامی و سیاسی در کشور تلاش می‌گردند. بسیاری از کشورهای آسیای مرکزی و جنوبی، به‌ویژه تاجیکستان، ازبکستان، پاکستان و هند، تا آنجا که از متخاصمین حمایت یا مخالفت کردند، به درجات مختلفی بر ثبات/ بی‌ثباتی سیاسی افغانستان در این دوره تأثیر گذاشتند. نقش مرکزی پشتون‌های پاکستان در طول دهه‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۹۰ در کمک به دستیابی به اهداف پاکستان در افغانستان نقش غیر قابل انکاری داشتند؛ بیشتر خرابکاری‌ها علیه دولت‌های افغانستان اعم از کمونیست و مجاهد که به روی کار آمدن حکومت طالبان و جنگ داخلی منجر شد با حمایت مقامات پشتون صورت گرفت. از قضا، پشتون‌های پاکستان نقش عمده‌ای در نابودی کشور افغانستان ایفا کرده‌اند که زمانی قوی‌ترین حامی ناسیونالیسم آنها بود.

در آغاز سال ۲۰۱۶، شبه‌نظامیان الشباب، بیشتر بر نوعی استراتژی دو طرفه تمرکز کرده بودند. اولین هدف این بود که موقعیت پایدار خود را به عنوان یک حاکم رسمی در برخی از مناطق تحت کنترل در جنوب و شمال سومالی تضمین کنند. با وجود این که آنها از شهرها رانده شدند، تثبیت پناهگاه در مناطق روستایی به آنها فرصتی داد تا حملات بیشتری را علیه نیروهای حافظ صلح و نیروهای دولتی برنامه‌ریزی کنند. در همان زمان، آنها کمپین حملات تروریستی معمولی را، عمدتاً در برخی مناطق شهری، تشدید کردند. ابتکارات متعدد صلح از جمله طرح صلح در سومالی شکست خورده است. ساختارهای قبیله‌ای - بومی بر روابط سیاسی و اجتماعی سومالیایی‌ها تسلط دارند، با وجود این که تصور می‌شود

آنها همگن ترین ملت در کل قاره آفریقا هستند، فقدان اعتماد بین گروه‌ها یا طوایف مختلف در مورد این که چه کسی می‌تواند قدرت سیاسی مرکزی و منابع اقتصادی دولت را اعمال یا کنترل کند، از مشکلات عمده است. روی هم رفته، رقابت گروه‌های مختلف برای کنترل نهادهای مرکزی، نقش دولت مرکزی در زمینه انحصار خشونت دولت را تضعیف کرده است. مفهوم کلی ساختارهای اجتماعی - سنتی، متشکل از هویت طایفه‌ای و هویت‌های فرعی، ابزار مسلط برای به دست گرفتن قدرت سیاسی است که منبع اصلی درگیری طولانی مدت بین قبایل سومالی است. آشتی ملی برای تحکیم دولت مرکزی تنها راه حل مناسب برای توقف خشونت و ایجاد صلح و توسعه اقتصادی در سومالی است. سازمان ملل با تلاش‌های خود جان هزاران نفر را از طریق کمک‌های بشردوستانه نجات داد و تلاش کرد به خشونت در سومالی پایان بخشد (Katarzyna, 2017: 12)، اما، به رغم تلاش‌های طولانی مدت خود نتوانست پیشرفت قابل توجه و ملموسی در زمینه آشتی ملی و صلح و امنیت پایدار به برقرار کند. ماموریت اتحادیه آفریقا در مورد اخراج الشباب از مناطق کلیدی شهری، ایجاد فضایی برای نخبگان سومالیایی برای برپایی نهادها و ساختارهای سیاسی موفقیت آمیز بوده، با این حال، در شکست کامل الشباب و توقف خشونت در سومالی ناکام مانده است.

References

- Accord (2009), Clans in Somali, Available at: <https://www.refworld.org/pdfid/4b29f5e82>.
- Adam H. M., In. I. M. Lewis (Ed.) (1983), **Nationalism and Self Determination in The Horn of Africa**, Ithaka Press, London.
- Adami, A., Moradi, A., (2015) what is extremism in political Islam: roots of identity and normative action, *Quarterly Journal of Political Research in Islamic World*, 5(3), pp. 29-59. [in Persian].
- Ahrari, M. E., James, Beal, (2003) 'The New Great Game in Muslim Central Asia', *National Defense University*, USA, 1 January 1996. Also See Irina Komissina, India (2002): 'Cooperation with the Central Asian Countries in Regional Security', *Central Asia and the Caucasus*, 24(6)
- Anglès J. Z. (2023), Africa 101 Last Tribes, <https://www.101lasttribes.com/Tribes/Somalis.Htm>.
- Bhattacharya, S., (2007) "Nawaz Sharif Placates USA", the Tribune (India)", 08 August 1998, <http://www.tribuneindia.com/1998/98aug08/World.Htm#1>, Accessed 11 April 2007.
- Bourke, G., (1993), "Martial Law Threat by Pakistan Army", the Age (Melbourne), 6 July 1993. Also See 'Bhutto Calls Off Protest March', *the Age* (Melbourne), 6 July 1993.
- Dobos, B., (2014), **Indian Ocean Region: The Neo Medieval Analysis**, Cambridge Scholars Publishing.
- Fars News Agency (2012). "How a movement called "Taliban" emerged", available at: <https://farsnews.ir/world> [in Persian].
- Fragilestatesindex, (2022), Retrieved from Indicators: <https://www.globalsecurit.org/Military,World,Libya>.

- Gibaja A. F. (2010), *Living in the Wrong Neighborhood: State Failure and Its Implications for Neighboring Countries, Cases from Liberia and Afghanistan*, Institute Català Internacional Per La Pau, Barcelona.
- Hafazi, S. M., Jazai, M., (2021) "A critical reflection on the modern Pahlavi state of the first dynasty based on the indicators of a fragile state", *Quarterly Journal of Historical Studies*, Institute for Humanities and Cultural Studies, Year ۱۲, Issue ۱, pp. ۱۰۵-۱۲۷ [in Persian].
- Helmi, A., (2016). "The impact of the fragility of the Iraqi state on the national security of countries in the Middle East", Master's thesis, Faculty of Law and Political Science, University of Mazandaran. [in Persian].
- Jalalzai, M. Khan (2020). *Failed States: The Need for A Realistic Transition in Afghanistan* Paperback.
- Katarzyna, W., (2017). *Maritime Piracy and Its Implications for Maritime Security in the Second Decade of the 21st Century – Cassus of Somalia*.
- Kremmer, C., (1999), "Taliban Frankenstein Haunts Sharif", *Sydney Morning Herald*, 19 December 1998
- Kusow A. M. (1994), "The Genesis of the Somali Civil War: A New Perspective", *Northeast African Studies*, New Series, 1(1).
- Loubser H. M. (2012), *The International Response to State Failure: The Case of Somalia*, [Http://Citeaserx.Ist.Psu.Edu/Viewdoc/Download?Doi=10.1.1.925.9642&Rep=Rep1&Type=Pdf](http://Citeaserx.Ist.Psu.Edu/Viewdoc/Download?Doi=10.1.1.925.9642&Rep=Rep1&Type=Pdf) 07.02.2022
- Myanmar Events 'Bear Hallmarks of Genocide': UN Expert, AFP, 12 March (2018), <https://www.afp.com> Amnesty International, (14 June 2017).
- Myanmar: Ethnic Minorities Face Range of Violations Including War Crimes in Northern Conflict, <https://www.amnesty.org>. Reuters, (4 January 2017). Myanmar Faces Danger from Islamic State Militants, Malaysian Police Say, <https://www.reuters.com>.
- Onuf, N. G. (1991). "Sovereignty: Outline of a Conceptual History". *Alternatives: Global, Local, Political*, 16(4), 425-446
- Prunier G. (1995), "Somalia: Civil War, Intervention and Withdrawal 1990-1995", WRITENET, 1 July 1995, <https://www.refworld.org/docid/3ae6a6c98.html> (10.02.2022)
- Qassem, A. S., (2016). **Afghanistan's Political Stability: A Dream Unrealised**, Published by Routledge
- Rashid, Ahmed., (2002) *Taliban: Islam, Oil, and the New Great Game in Central Asia*, P. 47. Anthony Davis, 'How the Taliban Became a Military Force', Pp. 43-71.
- Russell, Martin (2018) *a Tale of Two Countries: Nation Building and Security Challenges in Myanmar and Indonesia*, *Przegląd Strategiczny* 2018, Issue 11.
- Rotberg, R. I. (2002). *New Nature of Nation-State Failure*. *The Washington Quarterly*, 25(3), 85-96
- Tanner, Stephen., (2002). *Afghanistan: A Military History from Alexander the Great to the fall of The Taliban*, New York: Da Capo Press.
- Van D. Bosch., J., Raubo. J., (2017) "Armed Conflicts in Africa: Fragile states and Rising Instability". *Przegląd Strategiczny*, nr 10
- Weber, M. (1919). **Politik ALS Beruf**. Verlag von Duncker and Humblot.
- William Maley, (1998) "Pakistan And The Taliban", In William Maley (Ed), *Fundamentalism Reborn?*, P. 74.